

Antologija slovenske poezije

Nova revija 1990/100

Najnovejša *Antologija slovenske poezije* v izboru sodobnih slovenskih pesnikov se obrača na bralce mimo posameznih branj in ustvarja zapleteno mrežo interpretativnega kroga: kroga, na katerem ne smejo manjkati presečišča sinhronično/diahroničnega obzorja ali definirane tistih formacij, ki bodo na najvišji ravni izrekale podobe telesa sodobnega slovenskega pesništva. Pretirano bi bilo, če bi enostavno verjeli, da sestavljajo antologijo posamezni izbori slovenskih pesnikov, ki resda govorijo o njihovi afiniteti ali njihovi diagonalni slovenskega pesništva. Seveda vsak izbor legitimira tistega, ki izbira, vendar sprejem takšne vloge sugerira odgovornost, ki presega zgolj naš izbor. Rekel bi: sodelujoči v izboru so s tem, da so promovirali posamezne tipe govora, določili tudi njihovo naravo, definirali svoj trenutek, opisali telo/bitje slovenske literature, na najvišji stopnji pa imenovali duha slovenske poezije ter svoj in njen svetovni nazor. Tako eno kot drugo je zedinjeno z zvečine edinstvenimi parametri, nato potem Drugi, ta transcendentalni označevalec, prekriva celotni izbor. Proces je dvojen: zaustavljeni lebdeči nukleus je izšel iz uveljavljenega svetovnega nazora, vendar ga je hkrati slovenska poezija tudi proizvedla. Naša telesna prisotnost je tudi sama označena s telesom, h kateremu pristopamo.

Ob antologiji je objavljen še komentar izborov. V njem so avtorji razložili izbiro in hkrati definirali ali esejizirali svojo izkušnjo poezije. Ni odveč primerjati posamezne izjave s celotno podobo antologije, ker komentari v neki meri potrjujejo lastno izbiro, praviloma pa skrivajo ali zmolčijo glas slovenskega pesništva, ki zveni čez vso antologijo.

1. izjava: izbor pesnikov je koncentriran refleks mene samega, mojega osebnega okusa: govornik ima seveda pravico verjeti v avtonomnost svojega lastnega branja, tako bo zavestno izbiral »netipične«, »neslovenske«, »marginalne« avtorje. Vendar sklepne pripombe k njegovemu izboru potrjujejo predprepričanje, potrebo, da bi se poezija funkcionalizirala, ker poudarijo, da delujeta dva velika zgodovinska procesa: proces vse večje svobode in avtonomnosti slovenske poezije in proces vse večje svobode in avtonomnosti slovenskega naroda. Torej namen ni bil s pomočjo poezije potrditi lastno stališče, dekonstruirati zgradbo poezije kot podobo lastnega naroda, marveč tudi z njeno robnostjo podpreti središče. Središče, ki je bilo zelo jasno označeno in na ta način reprezentativno v antologiji, tako da je na primer Prešeren, mnogokrat izbran, pesnik kot zastopnik kolektiva.

2. izjava: razglasitev telesnega kriterija za najbolj pomembnega. Tudi ta kriterij še kako pridobi pri pomembnosti, ker se sklicuje na bralca, ki priznava popolno trajnost sveta umetnosti, ima ga svet lastne stvarnosti. Vendar je to glede na izbor svet, ki je spravljen v sebi, intimen, svet, ki ne stopa v dialog z drugimi svetovi, z drugimi

besedili. Ne nagiba se k pretiranemu razlaganju, ne priznava decentriranega subjekta. Govornik se zaveda svoje notranje zoperstavljenosti in si v komentarjih pomaga z drugimi diskurzi: s filmom, glasbo, mitologemi medijev. Ti drug drugega ne vznemirjajo, morda soobstajajo. Ta izbor ni naključen in ima še kako resne implikacije: je premišljen udeleženec v postmoderni mitologiji, ki je zasnovana na izgubi časovne meje prej/poslej. Avtor izbora poudarja, da se po vrnitvi iz Amerike, po prepotovanih kilometrih, potovanjih po kanjonih, indijanskih rezervatih njegov izbor dejansko ni dramatično spremenil. Seveda, saj se tudi ni mogel, to je pozicija subjekta, ki več ne postavlja nasproti heterogenih oblik, le-te soobstajajo, niso igra vrnitve, nostalgije, spomina, primerjanja, soobstajanje brez priklicevanja ali zavračanja postaja metoda, način, kako doseči resnico. In prav ta izbor postaja transcedentalni označevalec, tisti Drugi, ki prekriva izbor slovenske poezije: ne odreka se potovanju, vase vpleta druge izkušnje, objekt njegove ljubezni pa ne dovoljuje resnih izstopov, polemike ali dialoga zunaj samega sebe. Ohranja svojo notranjo uravnoteženost, potrjuje jo kot ravnotežje slovenskega pesništva. V dialog vstopa z zamolčevanjem. V njem ni Prešerna, Zupančiča, Jenka ali Gregorčiča, pa tudi ne Šalamuna. Dobimo vtis, da slovenska poezija znotraj sebe niti ni polemična ali izključujoča, to ne pomeni, da se ne pojavljajo disonantni glasovi, na primer dosledni izbor Francija Zagoričnika: primeri iz slovenske daktilografske, vizualne poezije.

3. *izjava*: izbor kot vzpostavljane zgodovinsko razvojne linije slovenske poezije, to je gesta, s katero je poezija potrjena kot del nerazrahljanega odnosa pesnik — kolektiv, kjer je pesništvo avtorefleksija in zastopnik kolektiva. Pesnik takšno linijo pesništva (Prešeren, Jenko, Murn, Vodnik, Vodušek, Balantič, Kovič, Grafenauer in Šalamun) — ne slučajno — označuje kot »beleženja toka zavesti«, to bi pravzaprav bil resnični diagram te slovenske antologije. Vstop v nezavedno, ki naj bi bil potrjen z na slepo izbranimi verzi pesnikov, je nedvoumno izpričan s Prešernovo pesmijo *O Vrba! srečna, draga vas domača*. Takšen izbor Jožeta Snoja korespondira z izborom Kajetana Koviča in ta izbora sta temeljni določili, oporišči te zbirke, mesti, ki ju drugi izbori na svojevrsten način potrjujejo, ne da bi se mogli odreči magnetnemu polju nacionalne poezije, poezije kot garanta nacionalne identitete, kar je zanimivo, kadar ima kolektiv to v svoji zavesti, pa vprašljivo, kadar se pesniki zavestno in vnaprej določajo kot zavest kolektiva.

Antologija ponuja še cel niz drugih razmerij, ki s pogledom nazaj osvetljujejo podobo sedanjosti in bodočnosti slovenskega pesništva. Dobro bi bilo primerjati opuse pesnikov, ki izbirajo, z opusi pesnikov, ki so jih izbrali. Ta izbor ni nikoli usklajen, neredko je izbira skriti prostor pesnikove želje. Ne more ali ne piše tistega, kar rad bere. Bolj pripravnemu analitiku slovenskega pesništva bi bilo zanimivo prikazati razmerja ne samo do tradicije, marveč tudi medgeneracijske in znotrajgeneracijske odnose, posamezni izbori in komentarji govorijo o statusu posameznih poetik, vendar tudi o statusu protagonistov slovenskega pesništva. So takšni, ki so pred mlajšimi priznali opešanost, in so mlajši, ki se določajo za razsodnike ali korifeje. Očitno je, da v *Antologiji* soobstajajo zelo različni glasovi, po drugi strani se zdi, da ni opusov, ki bi se izključevali. Izbor pesniških toposov je tisti, ki ne dekonstrui- ra, marveč potrjuje in je statusno zaznamovan, tak je selektiven izbor, opravljen v poeziji Kocbeka in Kosovela. Če govori ta izbor o starem sporu tradicije in individualnega talenta, se mi zdi, da je tukaj individualni talent oziroma individualni izbor, individualno branje potrdilo tradicijo v njeni nesporni obliki.

Mimogrede: ko sem bral *Antologijo slovenske poezije* (v izboru slovenskih pesnikov), sem razmišljal, da bi bilo vsekakor zanimivo brati takšno antologijo hrvaškega pesništva.

Miroslav Mičanović, prevedla Lela B. Njatin